

GAZDASÁGI, TÁRSADALMI ÉS TERÜLETI KOHÉZIÓ

Az Európai Unió – átfogó harmonikus fejlődésének előmozdítása érdekében – megerősíti gazdasági, társadalmi és területi kohézióját. Az EU célja különösen a különböző régiói fejlettségi szintjei közötti különbségek csökkentése. Az érintett régiók között kiemelt figyelmet fordít a vidéki térségekre, az ipari átalakulás által érintett térségekre és a súlyos és állandó természeti vagy demográfiai hátrányban lévő régiókra, mint például a rendkívül alacsony népsűrűségű legészakibb régiókra, valamint a szigetekre, a határokon átnyúló és hegyvidéki térségekre.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 174–178. cikke.

HÁTTÉR

A kohéziós politika az Európai Unió fő beruházási politikája. Előnyöket biztosít az EU valamennyi régiója és városa számára, és támogatja a gazdasági növekedést, a munkahelyteremtést, az üzleti versenyképességet, a fenntartható fejlődést és a környezetvédelmet.

Az Európai Közösségen (ma az Európai Unió) belül már a kezdet kezdetén nagy területi és demográfiai különbségek voltak, amelyek akadályozhatták az európai integrációt és fejlődést. A Római Szerződés (1957) két alap formájában szolidaritási mechanizmusokat hozott létre: az Európai Szociális Alapot (ESZA) és az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapot (EMOGA, Orientációs Részleg). 1975-ben az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) létrehozásával regionális szempontokat is bevezettek. 1994-ben létrejött a Kohéziós Alap is.

Az 1986-os Egységes Európai Okmány óta a gazdasági és társadalmi kohézió az Európai Közösség hatáskörébe tartozik. 2008-ban a Lisszaboni Szerződés bevezette az uniós kohézió harmadik dimenzióját: ez a területi kohézió. A kohézió e három szempontját a kohéziós politika és a strukturális alapok révén támogatják.

CÉLKITŰZÉSEK

Az EU egyik fő célkitűzése gazdasági, társadalmi és területi kohéziójának erősítése. Az EU tevékenységeinek és költségvetésének jelentős részét a régiók közötti különbségek csökkentésére fordítja, különös tekintettel a vidéki térségekre, az ipari átalakulás által érintett térségekre és a súlyos és állandó természeti vagy demográfiai hátrányban lévő régiókra.

Az EU támogatja e célkitűzések megvalósítását az európai strukturális és beruházási alapok (ESZA, ERFA, Kohéziós Alap, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) és Európai Tengerügyi és Halászati Alap (ETHA)) és egyéb források, például az Európai Beruházási Bank felhasználásával.

2014-ben az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap felváltotta az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap Orientációs Részlegét. Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap az uniós kohéziós politika keretében támogatja a vidékfejlesztést és a mezőgazdasági infrastruktúra javítását.

Az Európai Szociális Alap az Unió fő eszköze a munkanélküliség megelőzésére, a munkanélküliség elleni küzdelemre, valamint a humán erőforrások és a munkaerőpiacba történő társadalmi beilleszkedés fejlesztésére irányuló intézkedések támogatására. Az Alap olyan kezdeményezéseket finanszíroz, amelyek előmozdítják a magas szintű foglalkoztatást, a férfiak és nők közötti esélyegyenlőséget, a fenntartható fejlődést, valamint a gazdasági és társadalmi kohéziót.

Az Európai Regionális Fejlesztési Alap rendeltetése, hogy elősegítse az Európai Unión belüli főbb regionális egyenlőtlenségek kiküszöbölését. Az Alap a fejlődésben elmaradt régiók fejlődését, valamint a hanyatló ipari régiók átalakítását támogatja.

A Kohéziós Alap pénzügyi hozzájárulást nyújt a közlekedési infrastruktúra területén belül a környezetvédelmi projektekhez és a transzeurópai hálózatokhoz kapcsolódó projektekhez. Ez az alap csak azon tagállamok számára hozzáférhető, amelyeknek az egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelme nem éri el az uniós átlag 90%-át.

A strukturális alapok hatékony felhasználásának biztosítása érdekében a következő elveket kell fenntartani:

- az alapok célkitűzések és régiók szerinti elosztása;
- a Bizottság, a tagállamok és a regionális hatóságok együttműködése az alapok felhasználásának megtervezése, végrehajtása és nyomon követése terén;
- a támogatás programozása;
- az uniós és nemzetközi hozzájárulások egymást kiegészítő jellege.

A kohéziós politikához rendelt uniós pénzügyi források elkülönítése során két alapvető célra összpontosítottak:

- beruházás a növekedésbe és a foglalkoztatásba: a munkaerőpiac és a regionális gazdaságok erősítése érdekében;
- az európai területi együttműködés: határokon átnyúló, transznacionális és régióközi szintű együttműködések révén támogatja az uniós kohéziót.

1988 óta az Unió kohéziós politikájának költségvetése erőteljesen nőtt, és a közös mezőgazdasági politika mellett mennyiségileg az egyik legjelentősebb uniós politikává vált. A 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó programozási időszakban az EU több mint 350 milliárd eurót, azaz a teljes uniós költségvetés 32,5%-át fordítja a kohéziós politikájára. Ezeket az alapokat különféle tevékenységekre költik majd, például útépitésre, környezetvédelemre, innovatív vállalkozásokba való beruházásra, munkahelyteremtésre és szakmai képzésre. Az ERFA számára csaknem 200 milliárd

euró jut majd (ebből 10,2 milliárd eurót az európai területi együttműködésre, 1,5 milliárd eurót pedig a legkülső régiók és a gyéren lakott régiók számára különítenek el). Több mint 83 milliárd eurót különítenek el az ESZA, és 63 milliárd eurót a Kohéziós Alap számára.

JAVASLAT A 2020 UTÁNI UNIÓS KOHÉZIÓS POLITIKÁRA

A Bizottság 2018 májusában rendeletekre irányuló javaslatot terjesztett elő az EU 2020 után folytatandó kohéziós politikájáról. E reform egyik fő célja az eljárások egyszerűsítése és az uniós beruházások hatékonyságának növelése. A 2014–2020-as időszak kohéziós politikájában használt tizenegy tematikus célkitűzés helyébe az ERFA, az ESZA+, a Kohéziós Alap és az ETHA tekintetében öt szakpolitikai célkitűzés lépett:

- intelligensebb Európa – innovatív és intelligens gazdasági átalakulás;
- zöldebb, karbonszegény Európa;
- jobban összekapcsolt Európa – mobilitás és regionális IKT-összekapcsoltság;
- szociálisabb Európa – a szociális jogok európai pillérének végrehajtása;
- a polgárokhoz közelebb álló Európa – a városi, vidéki és part menti térségek fenntartható és integrált fejlesztése helyi kezdeményezések révén.

A Covid19-világjárványra reagálva a Bizottság módosította javaslatát, hogy abba olyan új eszközöket építsen be, amelyek felkészítik az Európai Uniót a várható gazdasági válsággal való megküzdésre. Az Európai Tanács 2020 júliusában megállapodott a módosított javaslattal kapcsolatos álláspontjáról, és ezáltal megkezdődnek a Parlamenttel folytatandó tárgyalások.

A Bizottság azt javasolja, hogy egy átfogó csomag segítségével finanszírozzák az uniós költségvetést, a többéves pénzügyi keretet (MFF) egy rendkívüli helyreállítási erőfeszítés, az úgynevezett „Európai Unió Helyreállítási Eszközzel” (NGEU) egyesítve. A kohéziós politikát részben a többéves pénzügyi keret, illetve bizonyos programok esetében az NGEU fogja finanszírozni.

A „növekedést és munkahelyteremtést szolgáló beruházások” számára biztosított források összesen 322,3 milliárd EUR-t tesznek ki, és megoszlásuk a következő:

- a. 202,3 milliárd EUR a kevésbé fejlett régiók számára;
- b. 47,8 milliárd EUR az átmeneti régiók számára;
- c. 27,2 milliárd EUR a fejlettebb régiók számára;
- d. 42,6 milliárd EUR a Kohéziós Alap által támogatott tagállamok számára (ebből 10 milliárd EUR-t az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz eszközre fordítanak majd);
- e. 1 928 millió EUR kiegészítő támogatás a legkülső régiók számára;
- f. 500 millió EUR interregionális innovációs beruházásokra.

Az „európai területi együttműködés” (Interreg) számára biztosított források összesen 7 950 millió EUR-t tesznek ki, megoszlásuk pedig a következő:

- a. 5 713 millió EUR a határokon átnyúló tengeri és szárazföldi együttműködés számára;
- b. 1 466 millió EUR a transznacionális együttműködésre;
- c. 500 millió EUR a régióközi együttműködésre;
- d. 271 millió EUR a legkülső régiók együttműködésére;
- e. 970 millió EUR az interregionális innovációs beruházások ETE-komponense számára.

2020 februárjában a Bizottság javaslatot tett egy új, a Méltányos Átállást Támogató Alap (MÁTA) létrehozására, amely az éghajlatsemlegességre való áttérés által a leginkább érintett területeket támogatja, és célja a regionális egyenlőtlenségek növekedésének megakadályozása. A MÁTA számára javasolt előirányzat 17,5 milliárd EUR.

2020 májusában a Bizottság javaslatot tett egy új eszköz, a React-EU létrehozására, amely a legfontosabb ágazatokat támogatja majd a Covid19-válság utáni stabil fellendülésben. A React-EU számára javasolt előirányzat 47,5 milliárd EUR.

A javasolt rendeletek a rendes jogalkotási eljárás alá tartoznak, amelyben a Parlament egyenrangú a Tanáccsal. Ez azt jelenti, hogy a két intézménynek a jövőbeli kohéziós politikára vonatkozó szabályokról 2020 vége előtt konszenzusra kell jutnia.

A Parlament 2019 áprilisára befejezte a közös rendelkezésekről szóló rendeletre, az ERFA-ról, az Interregről és az ESZA+-ról szóló rendeletekre irányuló javaslatok első olvasatát. A közelmúltban ismertetett, a MÁTA-ra és a React-EU-ra irányuló javaslatokkal kapcsolatos munka jelenleg folyik.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

A Parlament rendkívül aktív támogató szerepet játszik az EU gazdasági, társadalmi és területi kohéziójának a megerősítésében. A kohéziós politikával és a strukturális alapokkal kapcsolatos jogszabályok a rendes jogalkotási eljárás keretében készülnek, amely során a Parlamentnek a Tanáccsal egyenlő beleszólása van.

A Parlament jelenleg aktívan részt vesz a 2014 és 2020 közötti időszakban folytatandó kohéziós politika reformjáról szóló tárgyalásokban. A reform meghatározza majd az uniós gazdasági, társadalmi és területi kohézió megerősítésére irányuló jövőbeni uniós fellépés prioritásait és eszközeit. A Parlament határozottan támogatja a szintén elégséges pénzügyi forrást igénylő széles körű és hatékony kohéziós politikára irányuló javaslatokat.

Marek Kołodziejcki
08/2020

